

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Imppola, J. J. (2025). Numismatiikan ABC, osa Y niin kuin Pyhä Yrjö
Keräilyuutiset, 36(3), 46–48.

Kuva 1. Johanness II:n (1118 – 1143) aikana lyöty electrum-metallista (kullan ja hopean seos) lyöty aspron trachy skyfaatti, eli kuppimainen raha. Halkaisija noin 31 mm, paino 4,55 g. Tätä rahatyypin lyötiin Konstantinopolissa vuosina 1122 – 1143. Etupuolella on valtaistumella istuva Jeesus Kristus, pään molemmin puolin teksti IC XC. Taustapuolella pitelevät kruunattu keisari Johannes II vasemmalla ja Pyhä Yrjö oikealla sekä teksti Iω/DES/PO/TH - Q/GE/ωR/GI (= despootti Johannes, Pyhä Yrjö). Kuvan rahan arvo on noin 350 €. Kuvalähde: media.coinarchives.com/7b3b8bd9089ce701515db694e89713df/img/leu_wintertbur/e33/image00232.jpg



Numismatiikan ABC, osa Y niin kuin Pyhä Yrjö

Pyhä Yrjö (muinaiskreikaksi Γεώργιος, latinoituna Geórgios), tunnetaan myös nimellä myös Yrjö lyddalainen, oli varhaiskristillinen marttyyri, jota kunnioitetaan laajalti pyhimyksenä. Perimätiedon mukaan hän oli syntyjään Kreikan kappadokialainen ja toimi sotilaana Rooman armeijassa. Hän eteni sotilasurallaan Rooman keisari Diocletianuksen Pretoriaanikaartiin, mutta hänet tuomittiin kuolemaan 23. huhtikuuta 303, koska hän kieltäytyi lupomasta kristillisestä uskostaan. Hänestä tuli yksi kristinuskon kunnioitetuimmista pyhimyksistä, sankareista ja suurmarttyyreistä, ja häntä on kunnioitettu erityisesti sotilasyhimyksenä ristiretkistä lähtien.

Pyhimysten elämistä kertovassa kirjallisuudessa hänet kuvataan erääksi merkittävimmistä sotilasyhimyksistä. Roomalaiskatolilaiset kunnioittavat häntä myös yhtenä neljästätoista pyhästä auttajasta. Hänen juhlapäiväänsä eli Pyhän Yrjön päivää vietetään perinteisesti

23. huhtikuuta. Historiallisesti Englanti, Bosnia ja Hertsegovina, Bulgaria, Georgia, Ukraina, Malta, Etiopia, Katalonian ja Aragonian alueet sekä Moskovan ja Beirutin kaupungit ovat julistaneet Pyhän Yrjön suojelusyhimyksen, samoin kuin useat muut alueet, kaupungit, yliopistot, ammatit ja organisaatiot. Pyhän Yrjön kirkossa Lodissa (Lydda), Israelissa,

on sarkofagi, jonka perinteisesti uskotaan sisältävän Pyhän Yrjön jäänteitä.

Eräs varhaisimmista rahassa käytetyistä viittauksista Pyhään Yrjööseen oli kuvan 1 rahatyypissä tunnuspuolella patriarkkaristia oikealla pitelevä Pyhä Yrjö, joka myös mainitaan tunnuspuolen tekstissä.



Kuva 2. Novgorodin Fjodor Ivanovich'in (1584-1598) aikainen hopeinen tippakopeekka. Pyhällä Yrjöllä kädessään keihäs. Paino 0,67 grammaa, arvo noin 30 €. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

Kuva 3. Mansfeld. Günther IV, Ernst II, Hoyer VI, Gebhard VII sekä Albrecht VII (1486-1526) hopeinen thaler vuodelta 1521. Halkaisija 41 mm, paino 28,9 g. Etupuolella on Pyhä Yrjö hevosen selässä lyömällä seipäällä lohikäärmettä kuoliaaksi, miekka vyöllä huotrassaan. Kuvan rahan arvo on noin 1 500 €. Kuvalähde: www.acsearch.info/image.html?id=4400166, kuvan muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.



Ehkä kuitenkin numismatiikassa tunnetuin viittaus on Pyhä Yrjö, joka legendan mukaan surmaa ratsain lohikäärmeen.

Varhaisin tunnettu legenda Pyhästä Yrjöstä ja lohikäärmeestä on peräisin 1000-luvun Georgiasta, josta se saapui latinalaiseen Eurooppaan 1100-luvulla. Perimätiedon mukaan legenda kertoo, että julma lohikäärme aiheutti paniikkia libyalaisessa Silenen kaupungissa Pyhän Yrjön saapuessa sinne. Estääkseen lohikäärmettä tuhoamasta kaupungin ihmisiä antoivat kaupunkilaiset lohikäärmeelle kaksi lammasta joka päivä. Kun lampaita ei enää riittänyt, kaupunkilaiset olivat pakotetut uhraamaan ihmisiä. Lopulta kuninkaan tytär valittiin uhrattavaksi,

eikä kukaan halunnut astua hänen tilalleen lohikäärmeen ruoaksi. Pyhä Yrjö pelasti tytön surmaamalla lohikäärmeen keihäällä. Kuningas oli niin kiitollinen, että tarjosi hänelle aarteita palkkiona tyttärensä hengen pelastamisesta, mutta Pyhä Yrjö kieltäytyi aarteista ja vaati, että kuningas antaisi ne köyhille. Kaupungin asukkaat olivat niin hämmästyneitä näkemästään, että heistä kaikki kääntyivät kristinuskoon ja he ottivat kasteen.

Keskiaikaisissa tarinoissa keihäs, jolla George tappoi lohikäärmeen, nimettiin Ascaloniksi nykyisin Israelissa sijaitsevan Ashkelonin kaupungin mukaan. Ikonografian tulkinnan mukaan ratsumiehen pahan voittava keihäs on laajalle levinnyt käsite koko kristillisessä maailmassa.



Kuva 4. Englannin sovereign 1817. Arvo hyväkuntoisena noin 2 500 – 3 000 €. Kuvalähde: <https://britanniacoinscompany.com/buy-coins/gold-coins/george-iii-1817-gold-sovereign/> Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma Imppola SeAMK

Venäjällä 1380-luvulta aina vuoteen 1718 runsaslukuisesti käytettyjen niin kutsuttujen tipparahojen, jotka valmistettiin leimaamalla hopealangan paloja, kuva-aiheena oli toisella puolella Pyhä Yrjö ratsun selässä keihään - venäjäksi копё (kopjo) - kanssa tappamassa lohikäärmettä.

Näiden keihäsmiesrahojen kutsumanimeksi tuli pian puhemielessä kopek. Nämä vajaan 0,7 gramman painoiset hopearahat olivat suurimpia Venäjällä valmistettuja rahoja 1700-luvun alkuun asti. Sana kopekka jäi pysyvästi Venäjän kieleen ja rahajärjestelmään ruplan alayksikön nimeksi.

Ehkä kuuluisin numismatiikan käsite, joka liittyy Pyhään Yrjööön, on kuitenkin Englannin puntaa vastaava kultaraha sovereign, jonka tunnuspuolen yleisimpänä kuva-aiheena on rahayksikön alusta lähtien nykypäiviin asti ollut Pyhä Yrjö ratsun selässä tappamassa lohikäärmettä.



Kuva 7. Roomassa olevassa Museo della Civiltà Romana'ssa esillä oleva pretoriaanikaartilaisista kuvaava patsas. Aseina keihäs ja kilpi. Kuvalähde https://cms-img-pw-cdn.org/img/p/1200003541/univ/art/1200003541_univ_cnt_1_md.jpg, kuvan muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Kuva 6. Nero (54 – 68) pronssinen sestertius; halkaisija 25 mm, paino 28,24 g. Lyöty Roomassa ajanjaksona 62 – 68. Etupuolella seppelöity Nero ja kehäkirjoituksena teksti *NERO CLAVD CAESAR AVG GERM P M TR P IMP P P*. Taustapuolella kuvaus keisari Nerosta seisomassa korokkeella pretoriaaniprefektin kanssa tervehtimässä kolmea sotilasta, joiden taustalla näkyy pretoriaanileirin rakenteita. Huomaa pretoriaanisotilaiden miekat. Kaksi sotilasta pitelee standaaareja. Alinna teksti *ADLOCVT COH*. Kuvan rahan arvo on noin 10 000 €. Kuvalähde www.acsearch.info/image.html?id=6661854, kuvan muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.



Englantiin rakennettiin David Ricardon johdolla 1800-luvun alussa uusittu kultakantainen rahajärjestelmä, jossa punnan paperiraha oli perusraha ja pankkien tuli pitää tietty määrän kultaa holvissaan kattaakseen paperirahan arvon. Periaatteessa pankki oli valmis vaihtamaan paperirahan kullaksi; ei kuitenkaan pienissä määrin kultakolikoiksi, vaan suuria määriä harkoiksi. Rahajärjestelmän perustaksi luotiin vuona 1816 uusi rahayksikkö, eli kultaraha nimeltään

sovereign, joka vastasi tasan yhtä puntaa eli 20 shillinkiä.

Kuten kuvasta 4 huomataan, ei Pyhällä Yrjöllä olekaan enää keihästä aseenaan, vaan jonkinlainen astalo tai miekka, jota Pyhä Yrjö pitää terästä kiinni.

Kuvassa 5 on Pyhällä Yrjöllä lohikäärmeentapposeenaan selvästi miekka. Näin ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta olisi alkuperäinen ase eli peitsi tai seisivä ulottuvamman ja siten tehokkaam-

man tuntuinen valinta. Jos katsotaan kuvan 1 rahaa, on siinä patriarkkaristin oikealla puolella olevalla Pyhällä Yrjöllä vasemmassa kädessään miekka.

Miekka oli siis ainakin kuvien 1 ja 6 nojalla korrekti ase pretoriaanisotilaalle. Kuitenkin kuvien 2 ja 3 Pyhällä Yrjöllä on aseenaan jonkinlainen keihäs tai peitsi.

Kuvan 7 nojalla voidaan todeta myös keihään olevan pretoriaanisotilaan ase. Jos Pyhä Yrjö siis oli pretoriaanikaartin sotilas, olivat sekä keihäs että miekka korrekkejä aseita. Kumman kanssa kannattaisi taistella hevosen selästä lohikäärmettä vastaan? Kuvan 2 rahassa on Pyhällä Yrjöllä sekä keihäs kädessä että miekka vyöllä, eli jos taistelu alkoi keihäällä, ja lopuksi armonisku tehtiin miekalla? Näin ollen molemmat kuvaukset Pyhästä Yrjöstä surmaamassa lohikäärmettä ovat valideja.

Tässä tämänkertainen pikku tarina Pyhästä Yrjöstä numismatiikan valossa.



Kuva 5. Englannin sovereign vuodelta 1925. Lyöntipaikka Lontoo. Arvo kullan arvo eli vajaat 800 €. Kuvien muokkaus ja yhdistely: Jorma Imppola SeAMK.

Jorma J. Imppola, SeAMK